

Kinas historiske erfaring og den globale demokratikrise – Et interview med Wang Hui

AF ANDREAS MØLLER MULVAD

SLAGMARK #74
SIDER: 179-195

Siden 1990'erne har Wang Hui været blandt Kinas mest indflydelsesrige intellektuelle, ikke mindst i kraft af sin kritik af neoliberalismen og sin rolle som tidligere redaktør på det kritiske tidsskrift *Dushu*.¹ Akademisk står hans firebindsværk om Kinas intellektuelle historie, *The Rise of Modern Chinese Thought*, som et centralt bidrag. Hans analyse af 1989-protestbevægelsen er ligeledes velkendt internationalt. Wang Hui argumenterer for, at protesterne ikke først og fremmest var et forsøg på at opnå et liberalt demokrati i vestlig forstand, hvilket de ofte bliver opfattet som, men mere end noget andet en social protest mod konsekvenserne af markedsreformer. I dette interview giver Wang Hui først en autoritativ gennemgang af Kinas sociale og politiske udvikling gennem de seneste hundrede år. Dernæst behandler han den nuværende demokratikrise, som han ser som en udbredt tendens ikke blot i Kina, men også i den vestlige verden. Til slut giver Wang Hui sit bud på de væsentligste udfordringer, Kina står over for.

For at starte med et stort spørgsmål, kan du så give os dit syn på det historiske forhold mellem kapitalisme og demokrati, forstået gennem Kinas erfaring med moderniteten?

Historisk set har Kina udviklet en unik måde at forholde sig til netop dette forhold på. Dit spørgsmål vedrører perioden fra revolutionen i 1911 og frem til i dag. Det er et langt historisk forløb. Jeg bruger betegnelsen *Kinas korte tyvende århundrede* (1911-1976) til at beskrive, hvad jeg ser som én lang revolutionær epoke - måske den længste i verdenshistorien. I det mindste har det været Kinas længste revolution. Grundlæggende begyndte Kinas tyvende århundrede i 1911 på grund af kollapset af Qing-dynastiet og hele det politiske system samt skabelsen af den nye republik. Naturligvis var der et forløb forud for dette, som varede fra sidst i 1800-tallet og indtil 1911. Det var dog ikke før den russisk-japanske krig i det nordøstlige Kina i 1904-05, at den nationalistiske revolutionære bevægelse skød frem. Først efter denne krig opstod en revolutionær bølge, som til sidst førte til 1911-revolutionen.

Når du derfor spørger mig om fremkomsten af demokrati og kapitalisme i Kina, så mener jeg, at 1911 er det afgørende starttidspunkt. Fra da af og gennem mere end seks årtier befandt Kina sig i en vedvarende tilstand af revolution - fordi efterdønningerne fra 1911-revolutionen rakte ind i 1920erne og 1930erne, dernæst fulgt af den nationale overlevelseskrig mod Japan fra 1937-45, som blev bundet tæt sammen med bondevolutionen, iværksat af Kinas Kommunistiske Parti. Denne blev efterfulgt af den socialistiske revolution i 1949 og endelig af kulturrevolutionen fra 1966-76. Følgelig standsede revolutionen ikke før 1970erne. I mit perspektiv markerer 1976 [året hvor Mao Zedong døde og Kulturrevolutionen sluttede] også afslutningen på Kinas 20. århundrede. Reformepoken, der fulgte [fra 1978 og frem], skal snarere ses som et forspil til det 21. århundrede i denne henseende.

Hvis du spørger mig om demokrati i Kina fra 1911-revolutionen og frem til 1949, så kan vi skelne mellem tre veje til politisk integration, det vil sige tre konkurrerende forslag til udformninger af ideen om demokrati. Udgangspunktet var, at stort set ingen ønskede at gå tilbage til det dynastiske system fra kejsertiden. Så på sin vis var det moderne Kina allerede en kendsgerning. Men der var tre tilgange til hvilken form for moderne system, der burde udvikles. Den første tilgang omfattede mere eller mindre et typisk mønster, som imiterede det vestlige liberale demokrati: Det var en model baseret på et flerpartisystem, parlamentarisme samt folkevalgte præsidenter. Denne model blev implementeret i tiden umiddelbart efter revolutionen i 1911 under Sun Yat-Sen og Song Jiaoren, en aktivist i Kuomintang (KMT), som meget aktivt forsøgte at organisere parlamentarismen og flerpartisystemet. Men dette historiske øjeblik sluttede imidlertid næsten helt i 1913, efter Song Jiaoren var ble-

vet snigmyrdet året forinden. Det er derfor, at man den dag i dag møder mange kinesiske liberale, der argumenterer for, at denne vestlige demokratimodel – flerpartisystem, parlamentarisme, frie valg - repræsenterer endemålet for den uafsluttede kinesiske demokratiseringsproces. Denne argumentation var især fremherskende i 2012, hundredeåret for Song Jiaorens død.

TRE KONKURRERENDE STRATEGIER FOR AT GENVINDE NATIONAL ENHED EFTER DEN FEJLSLAGNE REPUBLIKANSKE REVOLUTION I 1911

Hvad der imidlertid skete efter 1913 og indtil 1920'erne var, at en borgerkrig blussede op. Der var konflikter mellem krigsherrer i forskellige provinser og stærke løsrivelsesbevægelser i Tibet, Xinjiang og Mongoliet, og mange provinser erklærede sig for uafhængige af centralregeringen. Dette var muligt, dels fordi Kinas politiske partier altid var knyttede til lokale magthavere sammen med lokale militære styrker. Da Kina begyndte at eksperimentere med parlamentarisme baseret på et flerpartisystem, var det umiddelbare resultat således en hastig fragmentering af nationen. I lyset af dette var der meget få personer fra de kinesiske eliter fra omkring 1913 til 1920'erne - ikke blot blandt intellektuelle, men også blandt politikere - som holdt fast i troen på, at dette var den rigtige måde til at bane vej for demokrati, Kinas særlige sociale forhold taget i betragtning. Således blev der, politisk talt, udviklet to alternative veje på dette tidspunkt: Den første var Sun Yat-Sens vej. Han var selv meget yderliggående, men han forsøgte at gennemføre centralisering af magten ved hjælp af et politisk parti. Den anden vej blev udstukket af Yuan Shikai, som arbejdede for en kontrarevolution. Han blev angiveligt ”valgt som præsident.” Kort efter prøvede han imidlertid at genrejse kejserdømmet - og så faldt han! Skønt disse to veje er overordentligt forskellige, har de dog et fælles karakteristikum: Begge drejede sig om centralisering af magten. De var begge grundlæggende forsøg på at få styr på forholdet mellem centralmagten og udkantsområderne, især provinserne, for at opretholde landets integritet. Imidlertid mislykkedes begge tilgange efterhånden. Yuan Shikai døde, og umiddelbart derefter dukkede de nordlige krigsherrer frem på scenen, med en langstrakt borgerkrig til følge. Det var det samme for Sun Yat-sen. Han havde ingen militær magt, men dog nogen politisk magt gennem mobiliseringen af sit politiske parti, men med tiden viste det sig at være umuligt at forene landet ad den vej. I erkendelse af dette, prøvede Sun at reformere Kuomintang i de

tidlige 1920'ere. Men på samme historiske tidspunkt, i 1921, blev Kinas Kommunistiske Parti grundlagt - og de to partier dannede en fælles front i 1923. Historien er velkendt.²

Det, tror jeg, var begyndelsen på den særlige kinesiske erfaring med at integrere det politiske parti, militæret og sociale bevægelser. Her begyndte de at vokse sammen, hvilket medfører, at den politiske integration ikke blot kan implementeres "ovenfra." Der behøves en form for "fra bund til top"-fremgangsmåde for at opnå denne integration. Således blev militæruddannelsen etableret af KKP. Folkets Befrielseshær blev i alt væsentligt skabt som en parti-hær. Dette medfører en form for integration mellem det politiske parti og hæren. Dernæst fulgte integrationen af partiet og sociale bevægelser: Arbejdernes og bøndernes sammenslutninger blev mobiliseret gennem Partiets indvirkning. De blev organiseret således, at en social bevægelse kunne opstå. Denne form for integration sikrede den folkelige mobiliserings sociale dimension. I sidste ende faldt denne fremgangsmåde til jorden sidst i 1920'erne efter adskillelsen af KMT og KKP.

Herfra blev KKP dominerende. Det blev grundlæggende et stats-parti, et regerende parti, som ikke ønskede at dele nogen politisk magt med nogen anden politisk part. Kommunisterne og KMT blev fjender. Men de var også enige om noget, idet ingen af dem ønskede at dele magten med andre. De ville begge være dominerende. Men den meget vigtige forskel var det faktum, at efter 1927 greb KMT den nationale regeringsmagt. Dette var naturligvis et kæmpemæssigt tilbageslag for kommunisterne, som derfor trak sig ud af byerne til de fattigste og fjerneste provinser. Denne tilbagetrækning markerede begyndelsen på det andet stadie af den kommunistiske bevægelse i Kina - bondebevægelsen.

FOLKETS BEFRIELSESKRIG I 1930'ERNE OG 1940'ERNE OG FREMKOMSTEN AF EN NY REVOLUTIONÆR SUBJEKTIVITET

De revolutionære lokalregeringer, som blev dannet af bondebevægelsen i disse fattige landregioner, og som kom til at fungere sideløbende med soldaterbevægelser, udgør en anden form for integrationsproces. Det var for at få den form for social integration til at fungere, at sloganet "Masselinjen," som for nylig er taget op igen af Xi Jinping, blev skabt. Dette begreb, tror jeg, blev oprindeligt udtænkt for at udtrykke idéen om en kommunistisk demokratimodel, fordi grundlæggende betød koncep-

tet, at det var nødvendigt, at ikke blot arbejdere, men især også bønder, mobiliseredes. Og endvidere: Det var gennem selve mobiliseringsprocessen, at bønderne ville blive det nye revolutionære subjekt. Bønderne kunne derfor inddrages i enhver form for revolutionær komité. Disse komitéer var sammensat af forskellige former for revolutionære, som ikke alle havde elite-baggrunde. En stor del af dem kom fra de nederste sociale lag. Mao Zedong udtrykte denne tankegang gennem sloganet: ”Fra masserne, tilbage til masserne.”

Idéen var, at selve politikken blev fastlagt af massebevægelser. Så, hvilket er vigtigt, denne metode var ikke baseret på ”Oplysningsmodellen,” hvor eliten underviser masserne. Idéen er tværtimod, at man skal lære af masserne, og at nye politikker udspringer fra masserne. Bestemte typer institutioner og nye politiske strukturer blev derfor skabt ud fra denne tankegang, der blev kendt som den såkaldte Yan’an Model fra sidst i 1930erne og fremefter. Denne fremgangsmåde er en meget vigtig kilde til inspiration og ressourcer - selv i vores tid, skønt situationen naturligvis er en helt anden i dag. Det afgørende spørgsmål på den tid var Folkets Befrielseskrig [mod den japanske invasion].

Fordi Folkets Befrielseskrig fandt sted i landområderne, ikke i byerne, var Folkets Befrielseskrig ikke blot en beskrivelse, men også en politisk kategori, idet Folkets Befrielseskrig var en proces frem imod at skabe et nyt politisk subjekt, som ville være i stand til at håndtere forskellige problemstillinger - politiske, økonomiske, militære, kønsspecifikke etc. - der skulle behandles juridisk. Alt dette skete i løbet af Folkets Befrielseskrig. Så hvis man betragter det politiske system, er det virkelige fundament for det nuværende kinesiske politiske system grundlæggende baseret på denne historiske erfaring. Dette bliver overset af mange. Den type folkelig krig har ikke fundet sted i nogen andre lande, inklusive Sovjetunionen og de østeuropæiske lande. I denne henseende var Kina anderledes.

Det er derfor, jeg påstår, at det var én lang revolution. Fordi Oktoberrevolutionen var ganske kort, greb bolshevikerne omgående magten. Mange østeuropæiske lande blev angiveligt ”befriet” af Sovjetunionen, så disse lande gennemlevede ikke en lang revolution, en radikal social mobiliseringsproces i stil med den under den kinesiske befrielseskrig, for at skabe det nye politiske subjekt. Det var altså meget forskelligt. Hvis man vil forstå det kinesiske politiske system, er den proces meget vigtig.

1989 var naturligvis en tragedie. Men vi må stille os selv det spørgsmål, hvorfor

Kina ikke kollapsede på det tidspunkt? 1989 var starttidspunktet for kollapset af det socialistiske system. Denne proces begyndte i Kina. Tiananmen *var* startstedet, men da Sovjetunionen brød sammen i 1991, var hele det østeuropæiske system kollapsede. Fra da af var Kina det *eneste* socialistiske land, som under denne proces havde været i stand til at fastholde sin hidtidige struktur. Processen begyndte i Kina, men det var alle andre lande, der faldt fra efterhånden. Uden at forstå Folkerepublikkens tidlige historie, er dette faktum vanskeligt at forstå: Hvordan kunne det gå til, at de kinesiske kommunister forblev ved magten, og at de politiske rammer forblev intakte?

Svaret er delvis, at en yderst fundamental social mobilisering fandt sted under hele den kinesiske revolution.

KINAS GEOPOLITISKE UAFHÆNGIGHED SOM EN FAKTOR, DER MODVIRKEDE ET KOLLAPS I 1989

I 1950'erne og 1960'erne, før Kulturrevolutionen, var Kina på en måde blevet den mest uafhængige nation i verden, fordi de vesteuropæiske lande er en del af NATO-systemet. Østeuropa var i Warszawa-pagten. Det såkaldte "suveræne" stats-system var ikke reelt, fordi inden for Warszawa-pagten havde kun Sovjetunionen virkelig suverænitet. Alle de andre lande havde ingen suverænitet, i al fald ikke fuldstændig. Det er det samme, hvad angår de vestlige lande. USA havde suveræniteten. De europæiske lande havde den ikke fuldstændig. Kina derimod, var begyndt opbygningen af dets geopolitiske uafhængighed i 1950'erne - i særlig grad gennem Korea-krigen i de tidlige 1950'ere og senere under Vietnams krig med USA. Og fra først i 1960'erne, faktisk begyndte det sidst i 1950'erne, skiltes Kinas og Sovjetunionens veje politisk set gennem en række offentlige debatter. I midt-1950'erne støttede Kina den alliancefri bevægelse. Det er derfor, at Mao i 1970'erne fremførte idéen om "Den 3. Verden," som han hævdede, at Kina tilhørte. Kinas geopolitiske uafhængighed gjorde landet forskelligt fra alle andre hegemoniske magter.

For det andet: Hvis man vil forsøge at forstå KKP's hårdførhed, må man stille skarpt på 1930'ernes og 1940'ernes revolutionære bevægelser. Der var mange forsøg på at skabe en radikal revolutionær demokratisk model med enorm deltagelse fra de nederste sociale lag. Men efter 1949 ændredes situationen gradvist, fordi der nu fandtes en statsstruktur. Med Folkekommunerne (1958) og Det Store Spring Fremad (1958-61), prøvede kommunisterne at iværksætte sociale kampagner - massebevægelser. Ikke desto mindre tog bureaukratiseringen overhånd.

KULTURREVOLUTIONEN SOM FORUDSÆTNING FOR ØKONOMISKE REFORMERS SUCCES

Grundlæggende var graden af bureaukratisering i 1960'erne og 1970erne meget høj. Magten var ikke blot centraliseret men også bureaukratiseret, hvilket medførte en særlig form for repression. En undertrykkelses-repressions-struktur var begyndt at opstå inden for det kinesiske politiske system. Det er en del af baggrunden for Kulturrevolutionen. Det var ikke kun en politisk kamp og en magtkamp, for skønt den *var* sat i værk af Mao, hvorfor blev studenterne og de intellektuelle så nemt mobiliserede? Delvis fordi, det var en meget krisepræget periode. De følte, at de kunne sige, hvad de ville og begyndte at gøre oprør mod bureaukratiet. På en måde, naturligvis, skete katastroferne sidst i 1960'erne især, fordi kampene mellem forskellige grupperinger udviklede sig meget voldeligt. Og hvordan det politiske system skulle reformeres var uklart selv for Mao - så der opstod mange problemer. Grundlæggende kan man sige, at bureaukratiseringen og centraliseringen af staten voksede til et niveau, hvor der skabtes et meget undertrykkende system.

Kulturrevolutionen vedbliver med at være et meget følelsesladet og ømtåleligt emne selv i dag. Ikke mange ønsker at tale ret meget om det, men jeg har altid tænkt over disse spørgsmål, fordi det er nødvendigt at forstå Kulturrevolutionen for at forstå de kinesiske reformer, og hvorfor Sovjetunionen mislykkedes i modsætning til Kina, samt hvorfor Deng Xiaoping havde succes i en vis udstrækning. Jeg kan huske, at i 1989 var et af de slogans, studenterne fremførte i maj: "Vi ønsker 58, ikke 85." Det var fordi Gorbachov var 58 på det tidspunkt og Deng 85. Det viste sig dog efterhånden, at Deng Xiaopings vej var mere succesfuld end Gorbachovs. Det forventede ingen i 1989. Hvis man læser aviserne, var den overvældende mening, at Sovjetunionen var meget bedre end Kina. Men det viste sig efterhånden, at Kina klarede sig bedst.

Deng var jo den første i KKP's top til politisk helt at afvise Kulturrevolutionen. Det var starten på de kinesiske reformer. Men man er også nødt til at spørge, hvorfor de første kinesiske reformer blev budt velkommen af de fleste mennesker? Selv da Deng fremførte sloganet: "Lad nogle mennesker blive rige først," var der næsten ingen modstand i samfundet. Hvis man tænker sig, at Xi Jinping fortsatte med at argumentere for dette i dag, ville man øjeblikkelig se, at der opstod en enorm modstand. Så det er ikke muligt. Ingen tror, det passer [at velstanden siver ned efterhånden]. Selv om Kulturrevolutionen var en tragedie, som medførte enorme

ændringer, så var bureaukratiseringen lav ved udgangen af 1970'erne, fordi Partiet samt stats- og regeringsstrukturen var blevet afbureaukratiseret i løbet af Kulturrevolutionen, og alle de forskellige lag af officielle personer var blevet sendt ud i landområderne for at arbejde på fabrikker sammen med almindelige mennesker. Selv Deng var blevet anbragt et stykke tid på en fabrik, så lederne *vidste*, hvad arbejdere, bønder og almindelige mennesker virkeligt behøvede. De havde en præcis forståelse af, hvad deres behov og krav var. Således udsprang politikken i forhold til de tidlige reformer fra disse erfaringer. Der var altså en form for øjeblikkelig vekselvirkning, som legitimerede reformerne. Alle mente nemlig i begyndelsen, at vi behøvede de økonomiske reformer. I dag, derimod, er meningerne virkeligt delte.

DEN PROBLEMATISKE MODSÆTNING MELLEM AUTORITARISME OG LIBERALT DEMOKRATI EFTER DEN KOLDE KRIG

Lad os nu tale om demokrati. Du nævnte [i din e-mail] den liberale og den republikanske forståelse af demokrati. Jeg har naturligvis langt størst sympati for den republikanske idé. Min ven Cui Zhiyuan skrev faktisk nogle meget interessante arbejder om republikanisme. Grundlæggende er vores forståelse af republikanisme den, at der er tre samfundslag: toppen, midten og græsrodderne,³ som Pocock m.fl. foreslog. Her kan man finde stor overensstemmelse eller overlap med de underliggende idéer fra den kinesiske revolutionære proces. Så man kan ikke bare tale om politiske systemer på basis af en dikotomisk modsætning mellem demokrati og diktatur, hvilket ellers er mainstream-synet på Kina. I det tyvende århundrede var der ikke udelukkende disse to modeller, men flere forskellige. For eksempel talte Mao om "Nyt Demokrati" som en ny form for demokratisk diktatur. Diktaturet og demokratiet var i hans optik to faser i den samme proces - naturligvis til dels på grund af den tids idé om klassepolitik. Men generelt kan demokratiet ikke koges ned til én institutionsmæssig model, f.eks. liberalt demokrati. Der er forskellige alternative modeller, det republikanske og endog det radikale demokrati. Der er således forskellige slags demokratier. Så hvis man spørger mig om verdens og Kinas politiske fremtid, tror jeg, at vi virkelig behøver at frigøre os fra "autoritarisme eller liberalt demokrati"-modsetsningen, som opstod under Den Kolde Krig. Grundlæggende skabtes modsætningen, fordi Den Kolde Krig endte med kollapset af socialismen og det liberale demokratis sejr.

STATSLIGGØRELSEN AF POLITISKE PARTIER: ET FÆLLESTRÆK VED KINA OG VESTEN

Faktisk havde jeg for nylig en offentlig dialog med Chantal Mouffe med henblik på at nytænke det politiske. Hun er, som du ved, en ledende skikkelse inden for politisk teori. Mit udgangspunkt var, at Kinas politiske system er forskelligt fra Vestens, som på sin side selvfølgelig heller ikke har ens politiske systemer. USA adskiller sig fra Tyskland, som adskiller sig fra Frankrig, som adskiller sig fra Italien. Men den overordnede model er det liberale demokrati: flerpartisystem, parlamentarisme og så videre.

Selv om Kinas politiske system er ét, hvor kommunistpartiet er det hegemoniske parti, så er det *ikke* et ét-partisystem. Det er et flerparti-system, hvori ét parti besidder den permanente magt. I min analyse brugte jeg termen transformation fra parti-stat til stats-parti. Grundlæggende beskriver den processen, hvorved et politisk parti bliver integreret i statens struktur. Hvis man læser beslutningsreferatet fra den tredje partikongres [afholdt i november 2013, i dagene op til interviewet], bemærker man med det samme, hvor detaljeret Partiet mener, det behøver at beskæftige sig med uddannelse, økonomi, ja, mange forskellige emner. Partiet bør beskæftige sig med *alt*. Det var ikke Statsrådet [dvs. Folkerepublikkens højeste regeringsorgan] men Partiet, som offentliggjorde disse beslutninger. Dette udtrykker transformationen, som jeg ser det. Gradvis overtager Partiet statens logik og integreres i statens struktur. Derved bliver det en stats-mekanisme og ikke blot en politisk organisation. Herved skabes naturligvis en mængde nye problemer. På den anden side, hvis man betragter de traditionelle politiske systemer i Vesten, eksempelvis USA, Storbritannien eller Tyskland, er de en smule forskellige, men i bund og grund er alle partierne vokset ind i statsapparatet.

Politologer taler om centraliseringen af de politiske partier. Det betyder, at det kun er under valgkampagner, at de forskellige partier prøver at markere sig over for offentligheden, men når de først er ved magten, er det meget svært at skelne venstreorienterede fra højreorienterede politiske partier. Derfor finder man forskellige former for politiske bevægelser *uden for* de politiske partier. Dette betyder ikke nødvendigvis, at hele forskellen mellem et ét-parti- eller hegemonisk parti-system på den ene side og et flerparti-system er lig nul. Det påstår jeg *ikke*. Der er stadig en forskel, omend vigtigheden af denne forskel er kraftigt aftagende. Hvis man ser grundigt på hvad, der sker i Kina, på sociale konflikter og kriser, og derpå betragter,

hvad der sker i andre lande, især vestlige lande med forskellige politiske strukturer, vil man se, at der ikke er så stor forskel.

Man taler om fattige og rige, om den sociale ulighed. Man taler om urbanisering og landsbyernes problemer. Man taler om miljøomkostninger og økologiske emner. Man taler om alle disse emner, om migration, hvorledes man behandler de nye migranter, det være sig i byer eller i andre lande. Hvilken lovgivningsmæssig struktur kan behandle alle disse spørgsmål? Kina har brug for at tage sig af alle den slags spørgsmål, men i *et hvilket som helst* andet land, under *forskellige* politiske systemer finder man, at de grundlæggende sociale problemer er de samme. Så på den ene side er der forskelle på de politiske systemer, men på den anden side betyder disse forskelle stadigt mindre, når det gælder om at forstå disse nye problemer og fænomener.

I de vestlige medier udarbejder folk ofte lister over autoritære lande: Iran, Kina, Nordkorea, Rusland. Hver gang føler jeg mig frustreret. Jeg prøver *ikke* at forsvare Kina, som det fremstår nu, overhovedet ikke, men mit spørgsmål er: Politisk set er disse fire lande fuldstændigt forskellige. Hvorfor bliver de placeret i samme kategori? Hvorfor bliver Kina betragtet som autoritært?

Man vil sige: "I har ingen valg. I har ingen ytringsfrihed. I har ingen parlamentarisme. I har intet flerparti-system." Ikke desto mindre findes alle disse ting i Rusland, men alligevel betragter man landet som autoritært. Så ... hvad foregår der egentlig her? En bulgarsk ven sagde til mig: "Rusland er et fup-demokrati, og Kina er fup-kommunisme." Iran har en høj grad af politisk mobilisering og ganske konkurrenceprægede valg. Mobiliseringsniveauet er meget højere end i *noget* demokratisk land i Vesten, og dog bliver landet betragtet som autoritært, her på grund af den religiøse struktur.

AFKOBLINGEN AF POLITISKE SYSTEMER FRA DERES SOCIALE BASIS - OG LIBERALISMENS UTILSTRÆKKE- LIGHED

I alle tilfælde er min påstand, at uanset om man taler om demokrati eller autoritarisme, er de traditionelle forskelle mellem forskellige politiske systemer *ikke* så vigtige i forhold til tidligere. Dette er den grundlæggende påstand. Det centrale spørgsmål er: Hvad kendetegner den politiske krise? Jeg vil påstå, at det er adskillelsen mellem det politiske system og den sociale basis. Grundlæggende har man

demokrati i Vesten, mens vi i Kina har et system domineret af et enkelt parti. Imidlertid står *alle* disse systemer over for den udfordring at de er ved at blive løsrevet fra det sociale liv, uanset om de er kommunistiske eller demokratiske. Politikken udfoldedes altid enten gennem valgkampagner eller som i det kinesiske system - og folk klager alligevel hele tiden over embedsmændene, over det system, hvor forbindelsen mellem det politiske system og det sociale grundlag var revet over.

I denne optik kan man se tilbage på arven efter Folkerepublikken - som f.eks. Folkets Krig, som jeg kalder den. Der kan man finde ud af, hvordan og hvorfor den oprindelige legitimering af KKP blev skabt. Det, tror jeg, er den vigtigste opgave i den politiske reformproces i dag. Opgaven er ikke simpelthen at ændre strukturerne, men udfordringen er snarere at få styr på forholdet mellem det politiske system og dets sociale grundlag.

Naturligvis er det muligt at fremme almindelige menneskers muligheder for at deltage i den politiske og sociale proces. Tankegangen overlapper den republikanske. Jeg har ikke direkte studeret den republikanske teori, hverken Machiavelli, Pocock, Skinner eller nogen andre, men jeg ved, at der er forskellige overlap. Den grundlæggende tankegang for mig såvel som for republikanerne er, hvordan man igen kan sammenknytte det politiske system med dets sociale basis. Fordi denne adskillelse nu er meget alvorlig, har den dekonstrueret grundlagene for de politiske systemer, som opstod i det nittende og tyvende århundrede. Dette er altså et virkeligt paradigmeskift, fordi de systemer står nu over for fundamentale udfordringer, sådan som jeg ser det. Det er derfor, jeg er stærkt uenig med de fleste kinesiske liberale. De har fuldstændigt fejlfortolket naturen af den kinesiske krise og konflikterne i Kina. De tror, at de kan imitere eller importere en bestemt slags model, som kan få styr på krisen. Men det er simpelthen ikke muligt. Når man rejser i Latinamerika, Afrika, Rusland eller mange andre steder i verden - og det er også en trend man finder i Vesten - så opdager man, at flere og flere mennesker forkaster idéen om, at det blot er et spørgsmål om at tilpasse sig det liberale demokrati. De siger i stedet: ”Vi skal lære af et *hvilket som helst* politisk system.”

Det grundlæggende problem er dette: Hvordan skal man overvinde disse adskillelser mellem politiske systemer og de sociale grundlag under den globaliserede finansielle kapitalisme? Og udelukkende under en radikal markedsgørelses betingelser? Grundlæggende var det jo denne markedsgørelses-proces, som dekonstruerede det gamle system, ikke blot i Kina, men også i Vesten, på forskellige niveauer.

I forskellige lande er situationen selvfølgelig forskellig. Italien er forskellig fra Tyskland, f.eks. Men da jeg i Tyskland talte om Berlusconi, var den typiske tyske reaktion, at Italien ikke var et godt eksempel til at forklare krisen i det politiske system. Og ja, Italien er på en måde ikke typisk. Imidlertid ser jeg elementer af det italienske tilfælde i alle andre lande. Det er bare niveauerne, der er forskellige. Derfor var jeg glad for, at Sigmund Gabriel på samme tidspunkt havde lignende kommentarer. Vi havde en debat dagen efter, at Berlusconi gik af, så da vi talte om Berlusconi, lo alle. Men Gabriel sagde, af vi skulle holde op med at le, først og fremmest fordi Monti var valgt som premierminister. Han fortsatte: "Alle fejrede, at han var valgt som premierminister, men på en fuldstændig ikke-demokratisk måde. Det er overhovedet ingen sejr eller succes for demokratiet." Vi skal huske på, at Berlusconi tre gange er blevet valgt som premierminister. Selv i dag har han stadig nogen politisk indflydelse i Italien. Det samme er tilfældet i Taiwan. Wang Jin-Pyng var meget korrupt - og alle vidste det. Alligevel holdt han sig ved magten efter slagsmålet med præsidenten. Han blev på posten.

Så situationen ændres, først og fremmest fordi netværk af økonomiske interesser gennemtrænger hverdagslivet samt medierne og ændrer alt. Et valg er ikke længere en social mobilisering, det er kun en mobilisering af stemmer. Det har intet at gøre med social mobilisering. Folk bliver kun betragtet som stemmekvæg. Hvis, som jeg ser det, Kina uden videre importerede det liberale politiske system, hvem ville så blive ledere? Alle disse milliardærer! De ville have magten og kapaciteten til at organisere politiske partier, som kunne besætte sæderne i et parlament og dominere den sociale politik. I så fald ville de legitimere hele processen - det ville være "demokratisk," men efterhånden ville ingen, især fra de nedre sociale lag, have magt til at tale imod udviklingen.

Hvis man besøger Kina og taler med almindelige mennesker, fornemmer man nogle gange en meget stærk mistro over for vores politiske system, set fra min synsvinkel. Alle kan kritisere. På internettet kan man finde tonsvis af kritik. Jeg mener faktisk, at kinesiske borgere er de mest mistroiske over for politisk magt, sammenlignet med f. eks. japanere og tyskere. Jeg tror, at *hvis* Fukushima-krisen havde fundet sted i Kina, så ville man ikke kunne forestille sig, hvad der ville ske. Omvendt mærker man, at det japanske folk virkelig lytter til deres politikere, de adlyder ordrer. Jeg var for nylig i Japan og deltog i en konference, hvis hensigt var at reflektere over Fukushima-krisen. Jeg var overrasket, idét alle de japanske deltagere var rekto-

rer ved de førende universiteter og ledende professorer. Hvad, de beklagede sig over, var kun manglen på lederskab. De troede, at alle problemerne var opstået på grund af svagt eller manglende lederskab. Hvad Japan behøver, er et stærkt lederskab. Jeg var temmelig overrasket over at møde en sådan social mentalitet der. Men for at vende tilbage til emnet, demokrati: Hvis jeg bliver bedt om at tale om det politiske system, er min tanke frem for alt den, at om et politisk system kan fremmes eller ej ved deltagelse, afhænger af, om det finder en måde til at gendanne forbindelsen mellem den politiske platform og den sociale basis, fordi denne separation udgør den fundamentale krise for de politiske systemer, uanset hvilke.

Men måske er det, som behøves, en kombination af den politiske subjektivitet, som udsprang fra det, du kalder Folkets Krig i Kina, med den vestlige tradition for demokrati.

Nemlig!

OK, men det er præcis her, jeg har mine tvivl om den "Store Proletariske Subjektivitet." Giver den os virkelig lov til at håndtere en moderne bureaukratiseret stat med en hær? Den eneste levedygtige vej fremad, jeg kan se, er at trække "liberalismen" - det vil sige den ukrænkelige private ejendomsret - ud af et rettighedsbåret politisk system med 'checks and balances' og sige: "Vi er nødt til at konstitutionalisere udøvelsen af statsmagt. Vi er nødt til både at kunne delegerere magt til ledere - og at kunne afsætte dem igen." Det er her, jeg tror, at de kinesiske liberale har en rationel kerne i forhold til at støtte politiske "rettigheder." Denne rettighedstænkning skal blot gives et andet grundlag, når det handler om spørgsmålet om ejendom.

Ja. Dette er et andet aspekt, fordi idéen om det liberale demokrati er en idé om et politisk system. Det er grundlæggende tanken om "delingen af magt." Hvis man ser på de fleste politologer eller teoretikere i Vesten, vil de hovedsageligt beskæftige sig med den form for politisk system. Men de beskæftiger sig ikke med ejendomsretten, som danner det sociale grundlag for økonomisk liv. Nu er vi i den såkaldt globale kapitalismes tidsalder, finanskapitalismens tidsalder. Så nu er den traditionelle idé om selve ejendomsretten i krise. Det er derfor vi, når vi taler om demokratiets

idé, er nødt til at overveje, hvilke former for ejerskab eller ejendomsret, der findes i det økonomiske liv. Det er altså ikke blot et spørgsmål om statsformen. Statsproblemstillingen giver selvfølgelig mening til en vis grad, men jeg tror ikke, vi bare kan vende tilbage til den tradition for at løse problemerne helt.

I bund og grund har markedet og staten aldrig været klart adskilt. ”Den usynlige hånd” og ”den synlige hånd” - disse begreber er virkelig problemets anstødssten. Jeg mener, *intet* ved realiteten bag den økonomiske proces kan forklares ved at anvende disse termer. Disse begreber eller slogans er virkelig forældede. Vi kan ikke blot sige ”synlig-usynlig” i vore dage, skønt vores politiske ledere bliver ved med at gentage den slags slogans. Det er ikke muligt for noget politisk system at være virkelig succesfuldt uden at gentænke det økonomiske liv. Hvad angår Kina, så har vi f.eks. brug for at tænke over spørgsmålet vedrørende ejendomsret til jord. Vi har også brug for at tale om offentligt ejerskab af fabrikker og virksomheder. Endelig behøver vi at tale om statens struktur. Det hele hænger sammen. Det er ikke blot et spørgsmål om ”marked” og ”stat.”

AGRAR-SPØRGSMALET SOM NØGLEN TIL ØKONOMISK DEMOKRATISERING I KINA?

For øjeblikket er der en reel kontrovers i det kinesiske system – endda også i forhold til den såkaldte ’Beslutning fra den 3. Partikongres’ [en omfattende plan udgivet af KKP blot få dage før dette interview]. En af de største uenigheder vedrørte jord. Der var debatter mellem dem, der argumenterede for fuld privatisering af jord og dem der argumenterede for, at regeringen skulle gennemføre en mere moderat implementering af den såkaldte cirkulations-politik, en mere fleksibel cirkulation af jorden. En politik som sætter restriktioner eller begrænsninger for cirkulationen - og *ikke* privatiserer. Grundlæggende ville denne cirkulationspolitik garantere, at en vis andel jord ville forblive inden for landbruget. Kun en bestemt mængde jord ville cirkulere på markedsvilkår, altså en øget markedsgørelse uden den komplette omstrukturering af ejerskab - dette er nu blevet den aktuelle tilgang.

Nu vil folk spørge: ”Kunne man simpelthen satse udelukkende på tilladelse til ejerskab, d.v.s. fuld ejendomsret, for at løse alle problemerne i landområderne?” Ikke nødvendigvis. Grundlæggende forekommer den sociale krise i dagens Kina ikke blot i byområderne, men også gennem kollapset af de traditionelle samfund på landet. Spørgsmålet er derfor, om vi ude på landet stadig behøver at bevare en vis

form for landbofællesskab? En tilgang til dette spørgsmål var den kampagne, der blev iværksat for genopbygning af landdistrikterne *sideløbende* med byudviklingen, ikke udelukkende fordi byudviklingen tvinger landbefolkningen til at underkaste sig urbaniseringsprocesserne. Folkene bag land-genopbygnings-bevægelsen argumenterer for, at lige meget, hvordan man taler om lighed, lige medborgerskab osv., reducerer eller degraderer udviklingen befolkningen i landdistrikterne til ”andenklasse”-borgere.⁴ Disse mennesker ønskede altså at iværksætte en reel kampagne for genopbygning af landområderne. Det er utvivlsomt en kendsgerning, at når først man har en sådan bevægelse for at forbedre landbefolkningens vilkår, vil vilkårene for arbejderne i byerne også forbedres, idet de fleste arbejdere nu er migrantarbejdere fra landet. Når først vilkårene på deres hjemegn forbedres, vil det fremtvinge kapital til at forbedre behandlingen af dem. Lønnen, velfærdsgoder etc. vil forøges.

Det er af afgørende betydning, at denne form for bevægelse belyser behovet for at gentænke, hvilke former for ejendomsret, Kina har brug for. På det område tror jeg stadig ikke, at den kinesiske regering har en klar idé, så den spiller et flertydigt spil. Den grundlæggende tendens lige nu går imidlertid mod yderligere markedsgørelse. Derfor er vi nødt til at gennemtænke disse spørgsmål, for man kan ikke bare sige, at man berøver dem retten til deres hjemegn mod til gengæld at give dem nye borgerrettigheder. Det er *ikke* demokratisk. Jeg tror ikke på det, for på den måde påføres de afsavn gennem makro-foranstaltninger. Så hvad enten vores politiske system kan styrke bønderne i dets kontekst eller ej, mener jeg, at dette emne er meget vigtigt, fordi det kan medføre et virkeligt substantielt skridt hen imod demokratisering i Kina. Endvidere er den form for demokratisering udviklet sideløbende med økonomiske foranstaltninger, og de vil, når først de er implementeret, betyde en modifikation af det globale system. Det ville være en stærk reaktion mod den globale dominans fra finans-kapitalismen.

Men når vi taler om det økonomiske spørgsmål og om spørgsmålet om ejendomsret i relation til demokratisering, er der, som jeg ser det, stor forskel på at forsvare statens ejerskab af vigtige virksomheder og på at konstitutionalisere virksomheder? Er der ikke en forskel inden for den kinesiske venstrefløj i dag mellem dem, som går ind for statsejerskab, og dem, som ønsker afkollektivisering og konstitutionalisering af virksomheder?

Jo, selvfølgelig, men du må huske på, at i 1990'erne, var selve målet for den neolibérale dagsorden privatisering af de statsejede virksomheder (SOE'erne). I den forbindelse besluttede mange på venstrefløj sig for at forsvare SOE'erne. På den anden side ved vi, at stats-ejerskab er en form for monopol, som netop forstærkes, når staten er ejer. Hvis man ser på den *indre* infrastruktur i SOE'erne eller ejendomsretsforholdene inden for hele markedet, vil man finde, at der ingen forskel er. Det gør nemlig en meget lille forskel, om en virksomhed er statsejet eller privat ejet. De følger i stadig højere grad grundlæggende den samme logik, men naturligvis foregår indtjeningen stadig i høj grad i statsregi.

Det er ikke nok blot at argumentere for stats-ejerskab eller privat ejerskab. Man bør arbejde for, at statens værdier bliver *folkeeje* gennem forfatningsmæssige tiltag, fordi SOE'erne grundlæggende stadig er en form for statsmonopoler, hvilket ikke nødvendigvis gavner offentligheden, så når man taler om forfatningsmæssige tiltag, bliver udfordringen at håndtere dem på en måde, der i højere grad gavner befolkningen. En form for offentligt ejerskab er absolut nødvendig. Den slags overvejelser bør gentænkes *sammen med* en form for republikansk demokrati, fordi dette er et afgørende stridspunkt sideløbende med den økonomiske udvikling. Jeg mener også, at de tilbageværende SOE'er *skal* forblive offentlig ejendom, delvis fordi det er dem, der får staten til at overleve økonomisk. Dette at have en samling virksomheder under sin kontrol tillader nemlig staten at skabe sit eget økonomiske grundlag, så den kan undgå den voldsomme påvirkning, som en ensidig dominans fra storkapitalen ville medføre. For eksempel: Om den kinesiske regering fortsat skal have kapacitet til løbende at justere statsvirksomhederne, afhænger ikke blot af dens politiske beslutninger, men også af om regeringen stadig har økonomisk magt. I øjeblikket er den i høj grad afhængig af ejendomsskatter, og den har ikke kapacitet til at ændre det. Den ved, at boblen kan briste på et tidspunkt. Man behøver derfor at tænke på dette aspekt. *Hvis* den kinesiske regering er tilstrækkeligt økonomisk stærk, kan den opretholde sin autonomi. Det er ikke ligesom med Obama. Man kan se ham komme med en hvas kritik af "Wall Street" i medierne; men i al hemmelighed har han telefonsamtaler, møder for lukkede døre og banketter med disse storkapitalister - fordi han er stærkt afhængig af dem!

Dette viser, at bestemte former for offentlig ejerskab og offentlig ejendom er yderst vigtige, fordi de opretholder hele samfundet og gør staten mere autonom. Jeg taler ikke blot om at opretholde de gamle statsmonopoler. Det er ikke bare det. Hvad, der

er brug for, er en form for transformering i retning af et offentligt ejerskabs-system.

Men hvordan ville den proces finde sted - såvel i Kina som den vestlige verden?

Jeg tror bestemt, at de kinesiske udsigter er lysere i den forbindelse. Forudsætningerne er langt bedre her.

Fordi staten, i det mindste i teorien, formodes at leve op til et ideal om at sikre økonomisk demokrati for sin befolkning, ikke sandt?

Ja, det er rigtigt. Kina har stadig en forfatning, som dekreterer socialisme. Nogle af artiklerne i forfatningen er meget radikale. Dette nødvendiggør en platform at kæmpe ud fra. Problemet er, at ingen tager dem alvorligt for tiden. Hvordan kan man i den situation tale om forfatningsmæssige rettigheder?

NOTER

1 Interviewet er foretaget i november 2013 i Beijing. Det indgik i Andreas Møller Mulvads ph.d.-afhandling "Hegemonic Projects: Interventions on the Politics of Communist Elite Legitimation, 2008-2015." Interviewet er redigeret og lettere forkortet til Slagmark af Andreas Møller Mulvad og oversat fra engelsk af Birger Møller.

2 Ansporet af Komintern-agenter, som var ivrige efter at stabilisere Kina under et Sovjet-venligt styre, accepterede KKP og KMT I 1923 at engagere sig i en fælles militær indsats for at overvinde krigsherrerne og genoprette Kina som en forenet nationalstat.

3 Her bruger Wang Hui ordet "græsrodderne" i overensstemmelse med gængs praksis blandt kinesiske venstreorienterede. Begrebet dækker snarere de "folkelige klasser" end græsrodderne i den typisk vestlige betydning af aktivister i sociale bevægelser

4 Land-genopbygnings-bevægelsen, den såkaldte 'New Rural Reconstruction,' er en bevægelse for bønders selvorganisering og opbygning af kooperativer for at kæmpe mod ødelæggelsen af landbosamfund til fordel for by-baseret industrialisering.